

Оперативна оцінка доцільності надання грошової допомоги Бериславська громада, Херсонська область

Червень 2024 року
Україна

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

Абсолютна більшість споживачів (50 з 52) **відвідує ринки здебільшого у своєму або сусідніх населених пунктах** і дістається до них переважно пішки. Водночас основними перешкодами у доступі до цих ринків є **страх перед обстрілами та пошкоджені дороги**, насамперед у Бериславі та Томариному.

У жодному з досліджених населених пунктів **немає банків або банкоматів**, тому більшість опитаних повідомила, що покладається на родичів або друзів у разі необхідності отримати готівку або ж самостійно їздить до віддалених населених пунктів з цією метою.

Опитані споживачі загалом відзначали **доступність основних продуктів харчування та засобів гігієни** (окрім дитячих товарів) у всіх досліджуваних населених пунктах, тоді як, за отриманими даними, **матеріали для ремонту житла були відсутні на ринку**.

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Бериславська громада, розташована на правому березі р. Дніпро (3-4 км від лінії фронту), перебувала під тимчасовим контролем Російської Федерації з березня 2022 року і повернулася під контроль Уряду України у листопаді 2022 року. Через близькість до лінії фронту громада зазнає регулярних артилерійських обстрілів та атак безпілотників, що позначається на повсякденному житті. З 10 населених пунктів громади 5 найближчих до берега Дніпра (Берислав, Новоберислав, Зміївка, Шляхове, Томарине) не мають електрики.¹

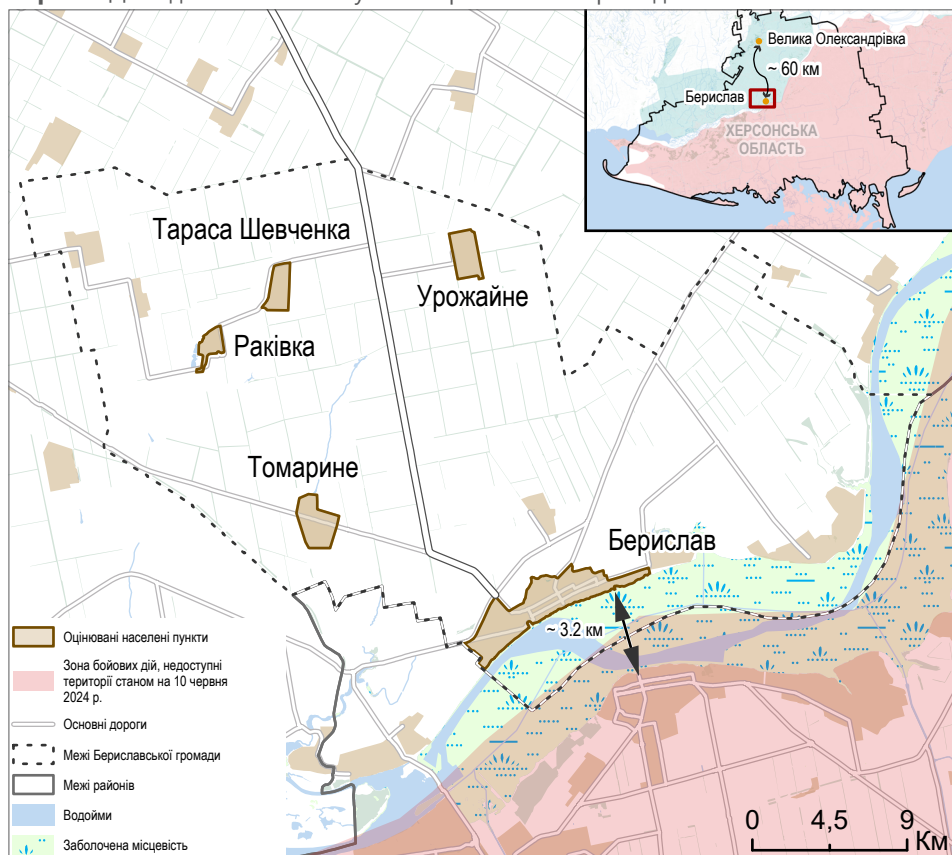
За даними місцевої влади, станом на травень 2024 року загальна чисельність населення громади становила **2 100** осіб, з яких **870** осіб похилого віку, **225** осіб з інвалідністю та **69** дітей. Це менше ніж до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, коли населення громади становило близько 18 000 осіб. Це дослідження було присвячене 5 населеним пунктам громади, а саме **Бериславу, Томариному, Урожайному, Тараса Шевченка та Раківці**, в яких проживає 1 820 осіб (див. Карта 1).²

Дане дослідження було ініційоване Цільовою робочою групою з питань доцільності надання грошової та ваучерної допомоги (ГВД) з метою оцінки можливості надання грошової допомоги у прифронтових населених пунктах Бериславської громади, які зазнають регулярних обстрілів.

МЕТОДОЛОГІЯ:

Партнери по Цільовій робочій групі Естонська рада у справах біженців та гуманітарна організація «Людина в біді» опитали 2 роздрібних торговців та 52 споживачів у 5 населених пунктах Бериславської громади. З огляду на безпекову ситуацію інтерв'ю були проведені телефоном. Збір даних проводився з 10 по 17 червня 2024 року. **Результати оцінки загальної ситуації, представлені у цьому інформаційному бюлетені, слід вважати індикативними.**

Карта 1: Досліджені населені пункти Бериславської громади

Доступ до готівкових коштів та ринків

43 з 52 опитаних споживачів зазначили, що роблять покупки у своїх населених пунктах, а саме усі респонденти з Раківки (5 з 5), Урожайного (9 з 9), Томариного (7 з 7) та 22 з 23 опитаних у Бериславі. У зв'язку з тим, що у Тараса Шевченка відсутні магазини, усі респонденти³ (7 з 7) повідомили, що роблять покупки у сусідньому Першотравневому. Щоб дістатися магазинів, 32 з 52 опитаних (62%) ходять пішки, 9 користуються велосипедом, 4 – автомобілем сусіда, а 2 – особистим автотранспортом. Половина респондентів (26 з 52) витрачають на дорогу до ринку менше 20 хвилин, 19 – від 20 хвилин до 1 години, а 6 – більше 1 години, у тому числі 5 з 8 респондентів з Тараса Шевченка.

Основною безпековою перешкодою у доступі до ринків для 41 з 52 споживачів, зокрема усіх 23 з Берислава, є **обстріли або загроза обстрілів** (див. Таблиця 1). Серед інших згадуваних факторів безпеки були наявність мін/боєприпасів, що не розірвалися (20), присутність військових (16) і блокпостів (14).

Усі респонденти з Берислава та 6 з 7 з Томариного, найближчих до лінії фронту серед досліджених населених пунктів, визначили **пошкоджені дороги до ринків** основною фізичною перешкодою. Усі опитані споживачі з Тараса Шевченка (єдиний досліджений населений пункт без магазину) вважали фізичною перешкодою відсутність магазинів у їхній місцевості. Водночас більшість респондентів з Раківки (4 з 5) та Урожайного (7 з 9) повідомила про відсутність фізичних перешкод у доступі до ринків.

Таблиця 1: Перешкоди у доступі до ринку серед споживачів

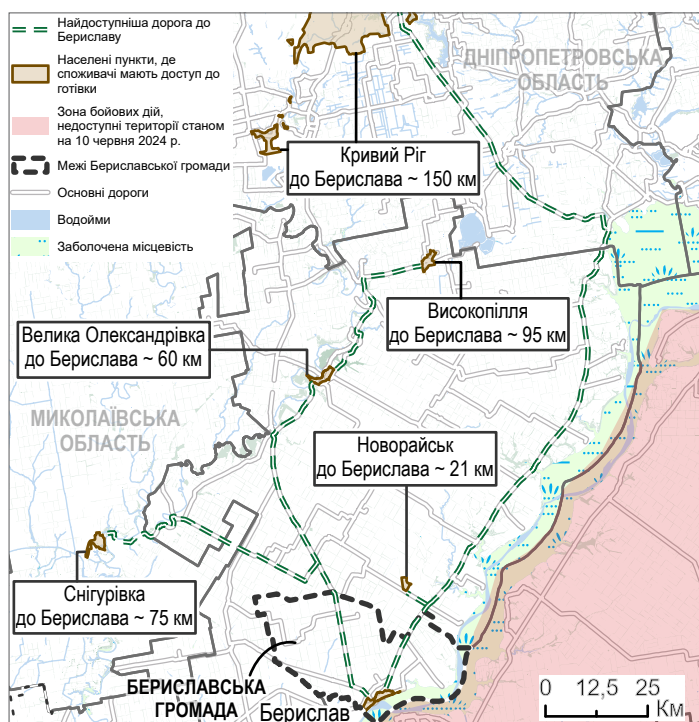
Перешкода	Берислав (23)	Урожайне (9)	Тараса Шевченка (8)	Томарине (7)	Раківка (5)
Обстріли, страх обстрілів	100%	78%	50%	86%	20%
Пошкоджені дороги	100%			86%	
Наявність мін/боєприпасів, що не розірвалися	74%	22%		14%	
Обмежений зв'язок	52%	22%	38%		20%
Присутність військових	22%	22%	25%	86%	20%
Транспортні обмеження	57%			29%	
Блокпости	17%	11%	25%	100%	
Скорочений графік роботи ринку	61%				
Відсутність ринків			100%		
Відсутність бомбосховищ	22%				
Страх пограбування	9%				

За даними [Моніторингу гуманітарної ситуації REACH](#), основними факторами, що негативно впливають на повсякденне життя людей у Бериславі, є відсутність доступу до продуктів харчування, предметів першої необхідності, ліків, питної та технічної води, фінансових послуг, а також перебої зі зв'язком та безпекові проблеми.

«Найбільша проблема – це мобільний зв'язок! Немає можливості викликати екстрені служби, швидку для поранених. Є до 5 магазинів та аптека [у Бериславі]. Все привозимо (товар). Найбільша проблема - обстріли дронами, відсутність зв'язку і відсутність грошей у людей. Залишилися лише найменш забезпечені»,

– роздрібний торговець у Бериславі.

Карта 2: Населені пункти з вказаною відстанню до Берислава, в яких опитані споживачі мають доступ до готівкових коштів

Більшість опитаних споживачів (32 з 52) повідомили, що вони покладаються на друзів/родичів/сусідів, щоб отримати готівку. Мобільні відділення Укрпошти (12) і банки/банкомати (9) теж були часто згадуваними варіантами відповіді. Слід зазначити, що жоден з опитаних споживачів віком старше 60 років не повідомив, що користується банками/банкоматами з метою зняття готівки, а дві третини з них (12 з 18) покладаються у цьому питанні на своїх друзів/сім'ю. Половина опитаних респондентів (26 з 52) назвала Велику Олександрівку (розташовану за 60 км від Берислава) основним населеним пунктом, де вони мають доступ до готівки. За даними [Спільної ініціативи моніторингу ринку \(CIMP\) Ініціативи REACH у травні 2024 року](#), у смт Велика Олександрівка працювали і були доступні відділення банків, банкомати та офіси Укрпошти. Решта респондентів зазначили населені пункти Бериславської громади (18) або віддалені населені пункти поза межами громади, такі як Кривий Ріг, Новорайськ, Високопілля, Снігурівка, (9) як місця, де вони мають доступ до готівки. Обидва опитані роздрібні торговці у Бериславі та Раківці підтвердили відсутність банків і банкоматів у їхній місцевості, але повідомили про доступ до Укрпошти.

Важливість фізичного доступу до готівки підтверджує той факт, що 29 з 52 опитаних, зокрема усі респонденти з Тараса Шевченка (8 з 8) і Томариного (7 з 7), повідомили, що у більшості випадків розраховуються за покупки готівкою, в той

час як решта опитаних використовує як готівку, так і банківську картку.⁴ Троє опитаних споживачів також інколи користуються послугою прямих банківських переказів для купівлі товарів. Обидва опитані роздрібні торговці приймають платежі готівкою та прямими банківськими переказами; у Бериславі також є можливість розрахуватися через POS-термінал чи взяти в кредит, чим послуговуються деякі споживачі.

Частина респондентів повідомила, що в громаді наявні посередники, які їздять у віддалені міста (наприклад, Велика Олександрівка – 60 км, Кривий Ріг – 150 км) і знімають готівку з карток, які їм передають місцеві жителі. Вартість такої послуги – 50 гривень.

Головними перешкодами у доступі до готівки були названі відсутність працюючих банків/банкоматів (n=37), висока вартість поїздки до банків/банкоматів (n=36) та небезпечна дорога до банків/банкоматів (33). Лише 3 респонденти з Томариного повідомили про відсутність перешкод у доступі до готівки.

Наявність та цінова доступність товарів

За наданою споживачами інформацією, у **всіх досліджених населених пунктах є доступ до базових продуктів харчування та засобів гігієни**, хоча дитяче харчування, памперси і засоби для нетримання сечі, як повідомляється, є недоступними (див. Рисунок 1). Відсутність дитячих товарів може бути пов'язаною з наказом від жовтня 2023 року про обов'язкову евакуацію дітей та їхніх офіційних опікунів з населених пунктів поблизу р. Дніпро, у тому числі з м. Берислав, сіл Зміївка та Новоберислав. Крім того, 7 з 7 респондентів у Тараса Шевченка, які роблять покупки у Першотравневому, повідомили про відсутність там бутельованої питної води. За даними споживачів, матеріали для ремонту житла (брзент, ізоляційна піна, цемент, OSB плити) є недоступними у громаді, і ця інформація підтверджується обома роздрібними торговцями, які продають продукти харчування та засоби гігієни, але не матеріали для ремонту. Разом з тим 17 з 52 споживачів відповіли «Не знаю» на запитання про доступність матеріалів для ремонту. За інформацією місцевої влади, набори для ремонту житла роздаються постраждалим людям у натуральній формі.⁵

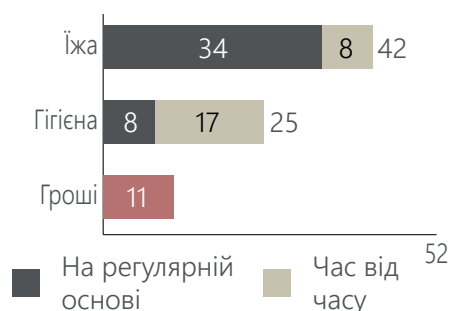
Обидва роздрібних продавці повідомили, що мають 7-денний запас продовольчих та гігієнічних товарів у своїх магазинах. Хоча роздрібний торговець у Бериславі вважає, що ринок може повністю задовольнити поточний попит і всі необхідні товари можуть бути доставлені, продавець у Раківці зазначив, що ринок може лише частково задовольнити поточний попит, і зауважив, що деякі постачальники не доставлятимуть товари у цю місцевість з міркувань безпеки.

Також, за даними [Спільної ініціативи моніторингу ринку \(CIMP\)](#) Ініціативи REACH у травні 2024 року, у Тараса Шевченка та Урожайному автомобільне паливо, паливо для опалення, теплий одяг і ліки є в обмеженій кількості.

Більшість споживачів (43 з 52) зауважили, що ціни зросли за останні 2-4 тижні. Високі ціни завадили 45 з 52 респондентів придбати всі необхідні їм товари. Інші відзначили такі проблеми як дорогий транспорт (12) та дороге паливо (6).

42 з 52 споживачів зазначили, що отримували гуманітарну допомогу у вигляді продуктових наборів принаймні раз (34 – регулярно), 25 – гігієнічні набори принаймні раз (8 – регулярно), а 11 респондентів повідомили про отримання грошової допомоги від гуманітарних або благодійних організацій протягом останніх 3 місяців (див. Рисунок 2).

Рисунок 2: Допомога, яку отримали опитані споживачі

Більшість опитаних споживачів (32 з 52) висловили побажання отримувати гуманітарну допомогу у грошовій формі, водночас 17 надали перевагу поєднанню грошової та натуральної допомоги, а 2 респонденти – допомозі виключно у натуральній формі (див. Рисунок 3). Із 32 респондентів, які віддали перевагу грошовій допомозі, 20 хотіли б продовжувати отримувати допомогу у натуральній формі, але при цьому мати додаткову грошову підтримку, тоді як решта 12 хотіли б отримувати допомогу виключно у грошовій формі замість натуральної.

Рисунок 3: Побажання споживачів щодо способу отримання гуманітарної допомоги

Ті (49 споживачів), хто висловився за деякі форми грошової допомоги, зазначили, що це дозволило б їм купувати те, що потрібно, або те, чого немає у наборах гуманітарної допомоги. Респонденти повідомили, що використали б грошову допомогу для купівлі ліків (19), продуктів харчування (19), дров (12), предметів гігієни (9) та одягу (7). Також згадувалися такі потреби, як оплата комунальних послуг, придбання палива, проведення ремонту, підготовка до зими та покриття транспортних витрат.

«Більшість товарів можна купити в інтернеті. Нова Пошта працює у Новорайську і Великій Олександрівці. [Більшість], крім ліків!»

– споживач у Бериславі.

«Зможу оплачувати комунальні послуги готівкою, а на гуманітарній допомозі [у натуральній формі] зможу жити далі»,

– споживач у Томариному.

Висновки

Дане дослідження показало, що жителі Берислава, Томариного, Урожайного, Тараса Шевченка і Раківки здебільшого відвідують маленькі місцеві магазини у своїх населених пунктах з метою придбання продуктів харчування та гігієнічних товарів, які загалом доступні. Більше половини (29 з 52) респондентів розраховуються переважно готівкою, проте, за повідомленнями, доступ до готівки є ускладненим через відсутність банків або банкоматів у Бериславській громаді. Щоб зняти готівку, більшість опитаних споживачів (32 з 52) розраховують на допомогу друзів/родичів/сусідів та/або мають доступ до готівки у населених пунктах поза межами громади, таких як Велика Олександрівка (26 з 52). Однак, за отриманою інформацією, поїздки на такі відстані є дорогими (за словами 36 з 52 споживачів) та небезпечними (33 з 52).

Гуманітарним організаціям слід ретельно враховувати багато безпекових факторів та ризиків, пов'язаних з різними способами надання допомоги. Хоча, як повідомляється, багато основних товарів можна придбати на місцевих ринках, доступ до фізичної готівки вимагає від мешканців громади додаткових ризиків, таких як подорожі на великі відстані в небезпечних умовах або звернення до посередників з проханням зняти від їхнього імені гроші з їхніх банківських рахунків. Крім того, навіть вихід з дому для здійснення покупок на ринках у межах громади становить небезпеку, як показано у Таблиці 1. Водночас не всі споживачі повідомили, що отримують регулярну допомогу в натуральній формі (див. Рисунок 2).

Також важливо враховувати побажання постраждалого населення (див. Рисунок 3). З 52 опитаних споживачів абсолютна більшість (49) надали перевагу отриманню хоча б деякої грошової допомоги, пояснюючи це тим, що вони використовують її для придбання продуктів харчування, ліків, дров, гігієнічних засобів та одягу. Більшість опитаних надали б перевагу грошовій допомозі на додаток до допомоги у натуральній формі, але 12 з 52 споживачів хотіли отримувати лише грошову допомогу.

Огляд методології

Це дослідження було ініційоване Цільовою робочою групою з питань доцільності надання грошової та ваучерної допомоги (ГВД) з метою оцінки функціональності та доступності ринків на важкодоступних територіях, у тому числі в межах до 30 км від лінії фронту, на нещодавно доступних територіях та територіях, що зазнають впливу гострих надзвичайних ситуацій, де реалізація регулярних програм може бути ускладненою. Дані були зібрані членами робочої групи, а саме Естонською радою у справах біженців та гуманітарною організацією «Людина в біді». Структуровані інтерв'ю з ключовими інформантами проводилися по телефону з 10 по 17 червня 2024 року. Інтерв'ю відбувалися наступним чином: було опитано 1 продавця та 23 споживачів у Бериславі, 1 продавця і 5 споживачів у Раківці, 9 споживачів в Урожайному, 8 споживачів у Тараса Шевченка та 7

споживачів у Томариному.

Серед 52 споживачів було 39 жінок та 13 чоловіків. 10 KI були віком від 18 до 30 років, 23 – віком від 31 до 59 років, та 19 – віком старше 60 років.

Отримані результати, представлені у цьому інформаційному бюлетені, відображають ситуацію з доступом жителів до готівки та ринків у цих конкретних населених пунктах, а тому їх слід розглядати лише як індикативні щодо загальної ситуації у громаді.

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

¹ Цифри та гуманітарна ситуація, надані владою громади та передані REACH на запит у червні 2024 року.

² Там само.

³ Є виняток, який не враховується: 58-річна жінка з Тараса Шевченка взагалі не ходить до магазину, бо не має доходів, а її діти раз на місяць допомагають їй, приносячи основні продукти.

⁴ Там само.

⁵ Інформація була надана фахівцям REACH владою громади на запит у червні 2024 року.